

Sygn. akt: III AUa 510/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska (spr.)

SSO del. Hanna Parzybut-Dan

Protokolant: sekr. sądowy Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu w dniu 2 października 2013 r. w Łodzi

sprawy ***Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. przy udziale zainteresowanego A. M.***

przeciwko ***Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.***

o ustalenie podstawy wymiaru składek,

na skutek apelacji Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 19 lutego 2013 r., sygn. akt: VIII U 3934/12;

oddala apelację.

Sygn. akt: III AUa 510/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 sierpnia 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. ustalił podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne: emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne pracownika (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. A. M. w następujących miesiącach: grudniu 2007 roku, kwietniu 2008 roku, grudniu 2008 roku, kwietniu 2009 roku, kwietniu 2010 roku oraz lipcu 2010 roku.

Płatnik składek – (...) S. odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o jej zmianę poprzez ustalenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne została prawidłowo ustalona przez płatnika, a także o zasądzenie od organu rentowego na rzecz płatnika kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Organ rentowy w odpowiedziach na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

W sprawie w charakterze zainteresowanego wystąpił A. M..

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 19 lutego 2013 roku Sąd Okręgowy w Łodzi, VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Sąd pierwszej instancji ustalił następujący stan faktyczny:

W latach 2007 - 2010 obowiązywał u płatnika składek, tj. w Przedsiębiorstwie (...) Sp. z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 27 lutego 2002 roku, zmieniony aneksem nr (...) z dnia 7 kwietnia 2004 roku, w którym określono zasady i warunki przyznawania świadczeń socjalnych pracownikom odwołującego. W regulaminie wśród świadczeń socjalnych, które mogą zostać przyznane pracownikom, przewidziano m.in. dofinansowanie wczasów pracowniczych krajowych lub zagranicznych, świadczenia rzeczowe dla pracowników z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy, a także pożyczki mieszkaniowe (§ 2 regulaminu). Zgodnie z § 5 pkt 4 i 5 regulaminu, przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat uzależniona jest od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej, a pomoc może być udzielona po upływie pełnego roku kalendarzowego pracy w Przedsiębiorstwie (...) w S.. W § 15 regulaminu zastrzeżono, że przy przyznawaniu świadczeń w ramach działalności socjalnej uwzględnia się w pierwszej kolejności następujące kryteria: sytuację życiową, rodzinną i materialną, uciążliwe warunki pracy, staż pracy u płatnika, częstotliwość korzystania z Funduszu. Zgodnie z § 15 ust. 2 regulaminu, Zakładowa Komisja Socjalna w oparciu o niniejszy regulamin posiada upoważnienia do opracowania szczegółowych kryteriów obowiązujących przy podziale świadczeń na dany rok kalendarzowy, a przesłanką dla opracowania dodatkowych kryteriów będzie dostosowanie popytu do podaży oferowanych usług i świadczeń. Ponadto w § 12 regulaminu (w brzmieniu nadanym aneksem nr (...) z dnia 7 kwietnia 2004 roku) zastrzeżono, że w uzasadnionych przypadkach niespłacona pożyczka na cele mieszkaniowe może być umorzona w całości lub części, a decyzję o umorzeniu podejmuje Dyrektor Przedsiębiorstwa na wniosek Komisji Socjalnej. U płatnika w spornym okresie powołana była Komisja do rozpatrywania wniosków o przyznanie świadczeń z ZFŚS, w skład której wchodził przedstawiciel związków zawodowych z każdego z zakładów pracodawcy.

W marcu i kwietniu 2012 roku w toku przeprowadzonej przez organ rentowy kontroli ustalono, że w lipcu 2010 roku odwołujący wypłacił swoim pracownikom dofinansowanie do wypoczynku letniego, w tym 8 osobom wypłacono z tego tytułu po 150 zł, a 174 osobom po 180 zł. W lipcu 2010 roku odwołujący umorzył wszystkim pracownikom pożyczkę mieszkaniową przyznaną im w kwietniu 2005 roku z ZFŚS. Płatnik umorzył przedmiotowe pożyczki nie tylko tym pracownikom, którzy złożyli stosowne wnioski, ale także tym osobom, które nie były już pracownikami, a w 12 przypadkach pożyczka ta została umorzona w związku ze zgonem osoby, która ją otrzymała. Przedmiotową pożyczkę mieszkaniową kwocie po 1.000 zł otrzymali w kwietniu 2005 roku wszyscy pracownicy płatnika. Płatnik przyznawał w grudniu i kwietniu w latach 2007 - 2010 pracownikom bonusy z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Świąt Wielkanocnych. Wartość tych bonów dla każdego pracownika zatrudnionego przez odwołującego była jednakowa. Jedynie w grudniu 2007 roku w przypadku bonów z okazji Świąt Bożego Narodzenia różnica wynosiła 10 zł - po 540 zł lub 530 zł na osobę, w zależności od tego, do jakiej grupy zawodowej został zakwalifikowany dany beneficjent. W pozostałych latach nie było żadnych różnic w wysokości przyznawanych bonów. W przypadku bonów z okazji Świąt Bożego Narodzenia przyznanych w grudniu 2008 roku - miały one wartość po 500 zł na osobę, a w przypadku bonów z okazji Świąt Wielkanocnych w latach 2008, 2009 i 2010 - po 200 zł na osobę. Różnice w wypłacie tych świadczeń wynikały jedynie z wymiaru etatu oraz okresu, jaki przepracował w danym roku kalendarzowym dany pracownik. Płatnik przy przyznawaniu pracownikom w latach 2007 - 2010 bonów o jednakowej wartości z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocnych, przy podejmowaniu decyzji o wyrażeniu zgody na umorzenie w całości pożyczki mieszkaniowej oraz przy przyznawaniu dofinansowania do wypoczynku letniego w jednakowej wysokości, nie otrzymał, ani też nie żądał od beneficjentów podania informacji umożliwiających przeprowadzenie indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej każdego z tych pracowników. Podejmując decyzje o przyznaniu spornych świadczeń wszystkim pracownikom w jednakowej wysokości, płatnik kierował się tym, że uprawnieni do tych świadczeń otrzymywali z tytułu stosunku pracy łączącego ich z odwołującym wynagrodzenia w zbliżonej do siebie wysokości, poniżej średniej krajowej. Przyznawanie tych świadczeń miało w intencji pracodawcy zrekomensować niskie płace zatrudnionych przez niego osób i było zgodne z postulatami związków zawodowych. Przyznane w latach

2007 -2010 pracownikom bony z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocnych, umorzone w lipcu 2010 roku w całości pożyczki mieszkaniowe oraz przyznane w lipcu 2010 roku dofinansowania do wczasów, były świadczeniami w całości sfinansowanymi ze środków ZFŚS.

A. M. otrzymał w grudniu 2007 roku pomoc w formie bonów w kwocie 530,00 zł, kwietniu 2008 roku nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200,00 zł, grudniu 2008 roku nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 500,00 zł, kwietniu 2009 roku nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200,00 zł, kwietniu 2010 roku nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200,00 zł, lipcu 2010 roku dofinansowanie do wypoczynku letniego w kwocie 180,00 zł oraz umorzenie pożyczki mieszkaniowej z ZFŚS w kwocie 1.000,00 zł. Za lata objęte sporem płatnik nie naliczył składek od wartości przyznanych tym pracownikom wymienionych wyżej spornych świadczeń.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie za niezasadne. Na wstępie odnosząc się do zarzutów dotyczących naruszenia przez organ rentowy przy wydaniu zaskarżonych decyzji przepisów kodeksu postępowania administracyjnego, wskazał, że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu prawa ubezpieczenia społecznego skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego i kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania, pozostaje poza przedmiotem tego postępowania. Sąd Okręgowy zauważył, powołując się na treść art. 86 i art. 41 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, że organ rentowy ma kompetencję dotyczącą kontroli prawidłowości i rzetelności obliczania, potrącania i opłacania składek oraz może kwestionować wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składki, jeżeli okoliczności sprawy wskazują na to, że nie są one zgodne ze stanem faktycznym i wydać w tym zakresie decyzję. Zaznaczył następnie, że spór w sprawie dotyczył podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników podlegających, z mocy art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, i z mocy art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 w/w ustawy ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu, a także na ubezpieczenie zdrowotne z mocy art. 81 ust. 1 i 6 oraz art. 83 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zgodnie z art. 18 ust. 1 i ust. 2 w zw. z art. 20 ustawy systemowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód, o jakim mowa w art. 4 pkt 9 i 10 tej ustawy. Zgodnie zaś z treścią powołanego wyżej punktu 9 art. 4 ustawy, użyte w tej ustawie określenie przychód oznacza przychody w rozumieniu ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych. Wartość świadczeń, które ubezpieczeni uzyskali w latach 2007 – 2010 z ZFŚS od odwołującego płatnika stanowi przychód tych pracowników. Jednakże niektóre rodzaje przychodów podlegają wyłączeniu z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne z mocy wydanego na podstawie art. 21 ust. 1 ustawy systemowej rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, które zawiera zamknięty katalog przychodów niestanowiących podstawy wymiaru składek. Wyjątkiem tym są świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. O wyłączeniu oskładkowania nie decyduje przy tym, czy dane świadczenie zostało wypłacane z odpowiedniego funduszu, ale to, czy jest to zgodne z ustawą z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń oraz wydanego na podstawie art. 8 ust. 2 tej ustawy regulaminu. Sąd Okręgowy, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, podkreślił, że pracodawca administrujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może ich wydatkować niezgodnie z regulaminem zakładowej działalności socjalnej, którego postanowienia nie mogą być sprzeczne z zasadą przyznawania świadczeń według kryterium socjalnego, to jest uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Podział środków tego funduszu między uprawnionych musi odbywać się według kryterium socjalnego, co wyklucza zasadę równości. Przepis art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s. wyraźnie wiąże wysokość przyznawanego świadczenia (będącego pomocą finansową w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy) z rozpatrywaną łącznie sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Zatem płatnik składek administrując funduszem socjalnym, nie może tego czynić z pominięciem ustawy i w konsekwencji przez swoje działania uszczuplać zasoby tego funduszu, nawet jeśli odbyłoby się to przy pełnej aprobacie przedstawicieli związków zawodowych.

Przyznane w latach 2007 - 2010 przez płatnika wszystkim pracownikom świadczenia z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Świąt Wielkiej Nocy miały charakter indywidualnej pomocy finansowej, podobnie jak dofinansowanie do wypoczynku i umorzenie w całości pożyczki mieszkaniowej i Sąd Okręgowy mając na względzie zaprezentowane przez siebie poglądy prawne zbadał, czy ich przyznanie odbyło się zgodnie z kryteriami, o jakich mowa w regulaminie. Regulamin taki funkcjonował u płatnika. Stanowi on źródło prawa pracy (art. 9 k.p.). W § 15 regulaminu przewidziano, że pracodawca przy przyznawaniu świadczeń w ramach działalności socjalnej w pierwszej kolejności musi uwzględnić następujące kryteria: sytuację życiową, rodzinną i majątkową pracownika, uciążliwe warunki pracy, staż pracy w (...), częstotliwość korzystania z Funduszu. Ponadto w § 12 regulaminu zastrzeżono, że w uzasadnionych przypadkach niespłacona pożyczka może być umorzona w całości lub części. Zastosowanie tych kryteriów - do czego zobowiązany był płatnik - wymagało zatem przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu oraz określeniu wysokości spornych świadczeń, dokonania w stosunku do każdego uprawnionego pracownika indywidualnej oceny jego sytuacji życiowej, rodzinnej i majątkowej, a w przypadku umorzenia pożyczki mieszkaniowej ustalenia, czy zachodzi uzasadniony przypadek, o jakim mowa w § 12 regulaminu. Płatnik, jako pracodawca, musiał zatem poznać sytuację życiową, rodzinną i majątkową uprawnionych do korzystania z indywidualnych świadczeń socjalnych, ażeby w ogóle mógł prawidłowo rozdzielać sporne świadczenia. W związku z tym odwołujący był uprawniony do zbierania informacji o sytuacji materialno - życiowej pracowników. Takich kroków odwołujący nie poczynił. W odwołaniu argumentował zaś, że sytuację socjalną pracowników znali przedstawiciele związków zawodowych wchodzący w skład Komisji do rozpoznawania wniosków o przyznanie świadczeń z ZFŚS. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy - a zwłaszcza zeznania świadków - w sposób jednoznaczny wskazuje na to, że przedstawiciele związkowi i płatnik kryterium socjalne utożsamiali z wysokością wynagrodzenia uprawnionych, jakie ubezpieczeni otrzymywali w latach 2007 - 2010 w ramach stosunku pracy łączącego ich z odwołującym. Także sam odwołujący twierdził, że wszyscy pracownicy mieli podobną sytuację materialną z uwagi na zbliżoną wysokość ich wynagrodzeń, poniżej średniej krajowej, co uzasadniało przyznanie wszystkim pracownikom spornych świadczeń w tej samej wysokości. Takie stanowisko odwołującego - w ocenie Sądu Okręgowego - jest całkowicie chybione. Samo zaliczenie do grona osób uprawnionych do korzystania ze środków funduszu nie gwarantuje jeszcze uzyskania świadczeń socjalnych, albowiem fundusz nie jest ogólnie dostępny dla wszystkich uprawnionych osób. Skoro zaś przepis art. 8 ust. 1 u.z.f.ś.s. wymaga wprost zastosowania kryterium socjalnego do przyznawania indywidualnych świadczeń socjalnych w zróżnicowanej wysokości w zależności od sytuacji osób uprawnionych, przeto świadczenia z funduszu uzyskują ci pracownicy, których sytuacja socjalna jest najgorsza, a ci, których sytuacja życiowa, rodzinna i materialna została uznana za dobrą, mogą otrzymać z tego funduszu świadczenia w niższej wysokości, lub w ogóle ich nie otrzymać. Zgromadzony materiał dowodowy wykazał, iż płatnik nie dokonał indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i majątkowej każdego z uprawnionych do uzyskania spornych świadczeń socjalnych. Jest mało prawdopodobne, ażeby wszyscy pracownicy zatrudnieni u jednego pracodawcy pozostawali jednocześnie w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej. Przyznanie przez płatnika składek spornych świadczeń bez indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników (kryterium z § 15 regulaminu) odbyło się zatem - w ocenie Sądu Okręgowego - z naruszeniem regulaminu oraz art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Sąd pierwszej instancji przywołał tu orzecznictwo Sądu Najwyższego, wskazujące, że jeżeli wypłata bonów towarowych nie ma charakteru socjalnego, gdyż nie wiąże otrzymania bonów z kryterium socjalnym, to bony należy uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 u.p.d.o.f., który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy systemowej w zw. z § 1 rozporządzenia oraz art. 81 ust. 1 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej).

Podsumowując, Sąd Okręgowy przyjął, że sporne świadczenia nie miały charakteru socjalnego, gdyż ich otrzymanie nie wiązało się z zastosowaniem przez płatnika kryterium socjalnego z art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s. W konsekwencji świadczenia te stanowią przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 u.p.d.o.f., który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Apelację do wyroku złożył płatnik składek. Zarzucił orzeczeniu naruszenie przepisów prawa materialnego przez nietrafną wykładnię:

1. art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez przyjęcie, że dyspozycja art. 8 ust. 1 wymienionej ustawy dotyczy także pożyczek mieszkaniowych,
2. art. 8 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez przyjęcie, że zakwestionowane przez organ rentowy świadczenia na rzecz pracowników w postaci bonów towarowych i wypłat gotówkowych w okresach Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia oraz umorzenia pożyczki mieszkaniowej, nie stanowiły świadczeń socjalnych, ponieważ płatnik nie badał sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej danego pracownika i przyznawał te świadczenia w jednakowej wysokości.
3. § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wydanego na podstawie art. 21 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyjęcie, że przewidziane w tym przepisie wyłączenie z oskładkowania składkami na ubezpieczenia społeczne pomocy z funduszu socjalnego nie występuje w sytuacjach opisanych w pkt 1 w lit. a) i b),
4. art. 16 i 80 kodeksu pracy poprzez przyjęcie, że świadczenia niemające charakteru świadczenia socjalnego stanowiły świadczenie ze stosunku pracy, a więc nie stały się świadczeniami nienależnymi, co do oskładkowania których, zdaniem skarżącego, brak jest wyraźnej podstawy prawnej, a nie wydaje się za trafny pogląd, że wolą ustawodawcy wyrażoną w art. 18 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych objęte były przychody nienależne,
5. art. 7 i 8 kpa w zw. z art. 123 cyt. wyżej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez nierozważenie, czy dotychczasowa wieloletnia praktyka stosowania przez płatnika zakwestionowanej przez ZUS (w roku 2012) formy pomocy w latach 2007-2010, nie stanowi ingerencji w prawa nabyte pracowników, tym bardziej że takie zadziałanie podważa byt gospodarczy i finansowy spółki płatnika,
6. art. 10 § 1 kpa wskutek przyjęcia, że nieprzedłożenie przez organ rentowy płatnikowi przed wydaniem decyzji zebranego w sprawie materiału nie rodzi skutków prawnych.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uchylenie zaskarżonej decyzji i ustalenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczenia wypadkowe oraz ubezpieczenia zdrowotne w latach 2007 - 2010 dla zainteresowanego A. M. została przez płatnika prawidłowo ustalona, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu, bowiem Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny i zastosował właściwe prawo materialne.

Spór w niniejszej sprawie dotyczy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników podlegających, z mocy art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (j.t.: Dz.U. 2009 r., Nr 205, poz. 1585 z zm.), ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, i z mocy art. 11 pkt 1 i art. 12 pkt 1 tej ustawy, ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu oraz podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne na podstawie art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j.: Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, ze zm.). Organ rentowy ustalił nową, wyższą podstawę wymiaru tych składek, wliczając do niej świadczenia socjalne wypłacone zainteresowanemu pracownikowi w postaci bonów na święta, dofinansowania do wczasów i umorzenia pożyczki na remont mieszkania. Należy przy tym zaznaczyć, że wartość udzielonej wówczas A. M. pomocy nie była sporna między stronami, podobnie jak arytmetyczne wyliczenia ZUS uwzględniające owe świadczenie w podstawach wymiaru składek, kontrowersje natomiast budziła prawna kwalifikacja owych wypłat pod kątem ich ewentualnego „oskładkowania”.

Apelujący wskazywał, że prawidłowa ocena materialnoprawna przedmiotowych świadczeń prowadzi do wniosku, że nie podlegają one uwzględnieniu w podstawie wymiaru składek. W tym zakresie Sąd Apelacyjny w pełni jednak podziela argumentację wyrażoną przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, popartą zresztą bogatym orzecznictwem Sądu Najwyższego.

Przypomnieć trzeba, że zgodnie z art. 18 ust. 1 w związku z art. 20 ustawy systemowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód, o jakim mowa w art. 4 pkt 9 i pkt 10 tej ustawy. Użyte zaś w ustawie określenie przychód oznacza przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy. Zgodnie zaś z art. 81 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób. W świetle art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (j.t.: Dz.U. 2012 r., Nr 361), za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze, bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych. W świetle powyższej definicji należy uznać bony towarowe uzyskane od pracodawcy, dofinansowanie do wczasów i umorzenie pożyczki mieszkaniowej za przychód pracownika w rozumieniu art. 12 w/w ustawy i przychód w rozumieniu przepisów ubezpieczeń społecznych. Jednocześnie, jak zauważył Sąd Okręgowy, nie oznacza to, że te wartości automatycznie wchodziły w skład podstawy wymiaru składek. Przepis szczegółowy bowiem w postaci rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. 1998 r., Nr 161, poz. 1106) zawiera zamknięty katalog przychodów niestanowiących podstawy wymiaru składek. Na podstawie § 2 ust. 1 pkt 19 w/w rozporządzenia, nie stanowią podstawy wymiaru składek, świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Fundusz taki u płatnika funkcjonował, to z niego pochodziły środki, z których sfinansowano przedmiotowe bony, dopłaty do wczasów i umorzenie pożyczki mieszkaniowej. Fundusz działał w oparciu o regulamin, który w § 2 wymieniał świadczenia, na sfinansowanie lub dofinansowanie których mogą być przeznaczone środki z ZFŚS, w § 5 pkt 4 i pkt 5 oraz w § 15 wymieniał kryteria przyznawania tych świadczeń, w § 5 pkt 6 znalazła się regulacja dotycząca dofinansowania do wczasów, a w § 6, § 8, § 9, § 10 i § 11 regulacja odnośnie pożyczek mieszkaniowych. Przewidziano, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależniona jest od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej od korzystania z Funduszu. Reguła ta stanowi powtórzenie art 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (j.t.: Dz.U. 2012 r., poz. 592 zm.), który stanowi, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Zasada ta jest o tyle istotna, że, jak zaznaczył Sąd Najwyższy w przytoczonym wyroku z 20 sierpnia 2001 r., pracodawca administrujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może ich wydatkować niezgodnie z regulaminem zakładowej działalności socjalnej, którego postanowienia nie mogą być sprzeczne z zasadą przyznawania świadczeń według kryterium socjalnego, to jest uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Zatem co do zasady Regulamin odpowiadał wymogom ustawowym i przewidywał przyznawanie świadczeń z niego finansowanych według kryteriów socjalnych, a i przedmiotowe świadczenia pochodziły z Funduszu. Jednakże, jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy, w okolicznościach niniejszej sprawy, nie można uznać wypłaconych pracownikom świadczeń za niepodlegające oskładkowaniu w drodze wyłączenia przewidzianego w § 2 ust. 1 pkt 19 przywoływanego

wyżej rozporządzenia. Środki z Funduszu mają łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin i wyrównywać sytuację bytową, socjalną pracowników, a zatem muszą istnieć obiektywne i sprawdzalne kryteria oceny tej sytuacji. Mają one być także przyznawane według sytuacji życiowo-rodzinno-materialnej osoby uprawnionej, co oznacza, że pracodawca jest zobowiązany do dokonania ustaleń w tym zakresie. Wykluczone jest zatem przyznawanie ulgowych usług i świadczeń z Funduszu ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości, według zasady "każdemu po równo". Nie jest przy tym istotna metodologia pozyskania danych o sytuacji pracownika. Może zatem dokonać tego na przykład w oparciu o wysokość średniego dochodu na jednego członka rodziny, lub poprzez zobowiązanie ubiegającego się o świadczenie pracownika do złożenia oświadczenia, bądź wniosku, w którym znajdą się wszystkie niezbędne informacje dotyczące sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej tego pracownika. Ważne aby przed przyznaniem świadczenia z Funduszu pracodawca rzeczywiście uzależnił samo przyznanie świadczenia, a następnie jego wysokość od sytuacji socjalnej pracownika. Doświadczenie życiowe pokazuje, że jest mało prawdopodobne, by dwie osoby uprawnione pozostawały w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, a tylko taka (lub bardzo zbliżona) pozwalałaby na przyznanie świadczeń w tej samej wysokości. Tym bardziej więc możliwość taką należy wyłączyć, gdy uprawnionymi jest kilka, kilkanaście, czy kilkadziesiąt osób (por. wyrok SN z 20 sierpnia 2001 r., I PKN 597/00, OSNP 2003/14/331). Tymczasem w niniejszej sprawie z materiału dowodowego wynika jednoznacznie, że pracodawca przed przyznaniem spornych świadczeń z Funduszu, tj. bonów na Boże Narodzenie, bonów na Wielkanoc, dopłat do wczasów i umorzenia pożyczki mieszkaniowej, nie wiedział, bo nie badał i nie ustalił, jaka jest sytuacja życiowa, rodzinna i materialna pracowników, którym te świadczenia przyznał. Do takiego wniosku prowadzi treść protokołu z zebrania Komisji Zakładowej (...) i Związku Zawodowego (...) oraz Rady Pracowników przy (...) spółka z o.o. z Zarządem Spółki z dnia 16 marca 2007 roku., treść porozumienia Zarządu Przedsiębiorstwa (...) w S. zawartego z Komisją Zakładową (...) oraz Zarządem Związku Zawodowego (...) w S. z dnia 16 marca 2007 roku i treść uchwały Komisji Zakładowej (...) i Związku Zawodowego przy (...) Spółka z o.o. z dnia 16 marca 2007 roku. Z porozumienia wynika, że w okresie trudnej sytuacji bytowej pracowników pomoc socjalna będzie udzielana w jednakowej wysokości, a z uchwały, że na Święta Bożego Narodzenia bony towarowe będą w wysokości ok. 500 zł. Także w kolejnych latach 2008, 2009 i 2010 podział Funduszu Socjalnego odbywał się po równo i w nawiązaniu do porozumienia z dnia 16 marca 2007 roku. W protokole z dnia 21 listopada 2008 roku., wprost stwierdza się, że z uwagi na brak możliwości spełnienia żądań załogi wprowadzenia 50% podwyżki płac, postanowiono uruchomić świadczenia z Funduszu Socjalnego w wysokości 500 zł. – bony na jednego zatrudnionego. Z powyższych dokumentów wynika jednoznaczny wniosek, że z Funduszu Socjalnego pracodawca wypłacił pracownikom dodatkowe wynagrodzenie ze stosunku pracy, na które nie stać go było w ramach własnych środków finansowych. Rozdysponował więc środki Funduszu niezgodnie z ustawą i niezgodnie z Regulaminem. Wypłacone z Funduszu świadczenia miały rekompensować niskie zarobki i brak podwyżek. Ich wypłata i wysokość nie były poprzedzone ustaleniami dotyczącymi sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej każdego pracownika, któremu te świadczenia wypłacono. Pracodawca podawał, że wysokość bonów świątecznych była uzależniona od grupy, w której znalazł się pracownik, grupy były trzy i zależały od stanowiska, które pracownik zajmował, różnice wynosiły ok. 30 zł. Jednakże uzależnienie wysokości świadczenia tylko od grupy, w której pracownik się znalazł, nie spełnia przesłanki sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej z tej prostej przyczyny, że nawet w ramach poszczególnych grup wynagrodzenia różniły się między sobą. Więc sytuacja bytowa pracowników nie była identyczna, czy nawet zbliżona. Samo stwierdzenie, że ogólnie pracownicy mieli trudne warunki finansowe, niskie zarobki, jest tu niewystarczające, bo brak w tym niezbędnej indywidualizacji położenia każdego z pracowników. Każdy z nich mógł mieć porównywalne zarobki, ale trudno uznać, że każdy z nich miał wysoce zbliżoną sytuację majątkowo-rodzinną. Powyższe dowody jasno wskazują, że po pierwsze płatnikowi, a w szczególności komisji, nie był znany szczegółowo stan osobisto-rodzinny indywidualnych pracowników, a po wtóre, że zasadniczo nie miał on znaczenia w przyznawaniu pomocy i ulg. Wynikały one bowiem bardziej z generalnie przyjętej zasady, a nie z indywidualnych potrzeb każdego z beneficjentów. Ustalenie tej treści ma oparcie w materiale dowodowym. Konkludując, sporne świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu świadczeń socjalnych, lecz nie na warunkach wynikających z Regulaminu, a więc nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2012 r., I UK 140/12, opubl: Legalis). W świetle powyższych uwag, zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 8 ust. 1 i ust. 2 ustawy o zakładowych funduszu

świadczeń socjalnych jest bezzasadny. Podobnie jest w przypadku zarzutu naruszenia prawa materialnego § 2 ust. 1 pkt 19 tego rozporządzenia. Przepis ten nie może być interpretowany z pominięciem treści art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Jeżeli wypłata świadczeń z Funduszu nie ma charakteru socjalnego, gdyż nie wiąże otrzymania danej ulgi, czy wsparcia z kryterium socjalnym, to należy uznać ją za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek i nie podlega jednocześnie wyłączeniu, o jakim mowa w przedmiotowym rozporządzeniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r., cyt. przez Sąd Okręgowy).

Nie jest zasadnym zarzut naruszenia art. 2 pkt 1 ustawy z 4 marca 1994 roku, przez przyjęcie, że dyspozycja jego art. 8 ust. 1 dotyczy także pożyczek mieszkaniowych. Okoliczność, że pomocy tej udziela się na podstawie umowy, nie oznacza, że nie jest to świadczenie socjalne, skoro sam pracodawca ustalił, że pomoc na cele mieszkaniowe, w tym na remont i modernizację lokali mieszkalnych i domków jednorodzinnych, jest świadczeniem finansowanym z Funduszu Socjalnego. Stanowi o tym wyraźnie § 2 punkt II Regulaminu. Natomiast w § 5 pkt 4 oraz § 15 Regulaminu wymienione są kryteria, jakimi musi kierować się pracodawca przyznając ulgowe usługi i świadczenia z Funduszu, w tym na pożyczki określone w § 2 punki II. Obowiązek zawarcia indywidualnej umowy, o czym mowa w § 6 pkt 3 Regulaminu, nie przekreśla socjalnego charakteru tego świadczenia. Ponadto, skoro według skarżącego, do pożyczki mieszkaniowej nie ma zastosowania art. 8 ust. 1 ustawy z 4 marca 1994 roku, to skarżący wyraża tym samym pogląd, że świadczenie to nie jest świadczeniem socjalnym, co prowadzi do prostego już wniosku, że musi być oskładkowane na ogólnych zasadach jako świadczenie dodatkowe ze stosunku pracy. W niniejszej sprawie zainteresowani pracownicy złożyli wniosek o umorzenie pożyczki przyznanej na remont, jednakże brak jakichkolwiek dowodów na okoliczność, jakie przesłanki zadecydowały aby wszystkim pracownikom te pożyczki umorzyć. Nie można za takie uznać jednakowej treści lakonicznych stanowisk komisji, które nie zawierają żadnych konkretnych danych. Stanowiska te są identyczne na każdym wniosku. Jednocześnie sami zainteresowani nie wskazali powodów uzasadniających wystąpienie z wnioskiem o umorzenie pożyczek. § 11 Regulaminu przewidywał umorzenie pożyczki, ale tylko w uzasadnionych przypadkach. Brak obiektywnych dowodów na okoliczność, że w stosunku do zainteresowanego takie powody rzeczywiście zaistniały.

Nietrafny jest wreszcie zarzut, że wypłacone, sporne świadczenia były świadczeniami wypłaconymi bez podstawy prawnej, a więc były świadczeniami nienależnymi i dlatego nie podlegają oskładkowaniu. Skarżący podnosił ten argument w apelacji, podtrzymał go i dodatkowo rozbudował w toku postępowania apelacyjnego. Zgodnie z dotychczasową linią orzecniczą Sądu Najwyższego, zwolnione od konieczności opłacania składek na ubezpieczenia są tylko takie wypłaty z zakładowego funduszu socjalnego, których dokonano z zastosowaniem kryterium socjalnego, tj. z uwzględnieniem sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Jeżeli jest inaczej, to taka wypłata, ulga jest przychodem pracownika stanowiącym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Jest to przychód ze stosunku pracy. Przyznane pracownikom świadczenia nie były w tym przypadku uzależnione od tej sytuacji, ani na etapie przyznawania, ani na etapie ustalania wysokości, co spowodowało, że świadczenia te trzeba ocenić jako świadczenie dodatkowe pracodawcy, a nie świadczenia z funduszu świadczeń socjalnych, ze wszystkimi tego konsekwencjami prawnymi, tak wobec pracowników, jak wobec płatnika składek i jednocześnie pracodawcy. Raz jeszcze trzeba podkreślić, że za przychody ze stosunku pracy, zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych, uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze, bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń. W świetle tego przepisu i przepisów ustawy systemowej, to że przedmiotowe ulgi i wypłaty nie mogą być potraktowane za świadczenia socjalne, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 19 przywoływanego już rozporządzenia, nie oznacza, że nie stanowią one przychodu pracownika pochodzącego ze stosunku pracy podlegającego oskładkowaniu. Nie muszą być przy tym składnikiem jego wynagrodzenia. W/w przepisy tego nie wymagają. Warto przy tym zauważyć, że Sąd Najwyższy wypowiadając się odnośnie świadczeń z Funduszu niemających charakteru socjalnego, gdyż nie wiążących wypłaty z kryterium socjalnym, zaznaczał, że należy traktować je jako przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek. Nie uznawał zatem owych ulg, czy świadczeń za niemające podstawy prawnej, czy też nienależne z wszystkimi tego konsekwencjami. Z tych też względów argumentację powyższą trzeba uznać za chybioną.

Nie prowadzi do podważenia zaskarżonego wyroku zarzut naruszenia art. 7 i 6 k.p.a. w zw. z art. 123 ustawy systemowej. Po pierwsze, bowiem trudno uznać zasadność zarzutu uchybienia przez sąd powszechny w postępowaniu sądowym regułom obowiązującym w postępowaniu administracyjnym organy administracji publicznej. Po drugie, twierdzenia skarżącego, że rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji narusza zasadę ochrony praw nabytych oraz zasadę równego traktowania pracowników, nie jest zasadne. Wieloletnia błędna, a wręcz sprzeczna z prawem, praktyka pracodawcy w zakresie przyznawania świadczeń z Funduszu Socjalnego nie może powodować nabycia jakiegokolwiek prawa. Świadczenia socjalne mają wyrównywać sytuację bytową pracowników i ich rodzin. Takie jest założenie Funduszu Socjalnego i jego cel. Wyrównanie sytuacji bytowej, socjalnej musi zatem prowadzić do zróżnicowania w zakresie przyznawania świadczeń socjalnych, bo i różna jest sytuacja socjalna uprawnionych. Błędna praktyka pracodawcy, a także zaniechanie w zakresie poinformowania pracowników czemu służy Fundusz Socjalny i jakie są zasady przyznawania z niego świadczeń, niewątpliwie spowodowała wśród pracowników przeświadczenie, że świadczenia z Funduszu Socjalnego należą się każdemu i w jednakowej wysokości, a zróżnicowanie świadczeń odbierane jest jako nierówne traktowanie. Nie ma jednak racji skarżący, twierdząc, że wadliwa, sprzeczna z prawem praktyka może być źródłem prawa i korzystać z ochrony prawnej.

W apelacji odwołujący zawarł również zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 10 k.p.a. poprzez niezawiadomienie płatnika składek o możliwości wypowiedzenia się co do zebranego w toku postępowania administracyjnego materiału dowodowego. Zarzut ten uchyla się w ogóle kontroli Sądu, bowiem, jak już zauważył Sąd Okręgowy, postępowanie sądowe w sprawach z zakresu prawa ubezpieczenia społecznego skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego i kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania, pozostaje poza przedmiotem sądu powszechnego.

Nie jest do końca jasny zarzut obrazy art. 3 k.p.c., podnoszony w trakcie postępowania apelacyjnego. W toku postępowania w sprawach cywilnych istotne jest to, co strony są w stanie udowodnić ze swych twierdzeń o faktach, a zebrane w sprawie dowody dostatecznie uzasadniają przekonanie o braku wymaganej wiedzy o sytuacji osobistej i majątkowej poszczególnych pracowników w procesie przyznania ulg i świadczeń z Funduszu, a nadto o braku zastosowania kryterium socjalnego przy ich przydzielaniu. Nie wynika z nich natomiast twierdzenie przeciwne. Odwoływanie się do zasady prawdy obiektywnej jest chybione.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.